

OLIVER TWIST

Oliver Twist, Velika Britanija, Češka, Francija in Italija, 130 min, 2005

Režija: Roman Polanski

Scenarij: Ronald Harwood po predlogi Charlesa Dickensa

Fotografija: Paweł Edelman

Montaža: Hervé de Luze

Snemalec: Robert Lukowski

Igrajo: Barney Clark, Jeremy Swift, Ben Kingsley, Jamie Foreman, Leanne Rowe, Edward Hardwicke, Mark Strong

Scenografija: Allan Starski

Kostumografija: Anna B. Sheppard

Maska: Didier Lavergne

Glasba: Rachel Portman

Distribucija: Sony Pictures Entertainment

Producenti: Roman Polanski, Robert Benmussa in Alain Sarde

KRATKA VSEBINA

Anglija, devetnajsto stoletje. Oliver Twist prebiva v kruti sirotišnici, kjer otroci za veliko opravljenega dela dobijo le borno količino hrane. Deček nekega dne pri kosilu prosi za dodatno porcijo, šef sirotišnice pa ga zato označi za upornika in pošlje na prakso k nasilnemu izdelovalcu krst. Toda Oliver od tam kmalu pobegne, po sedem-dnevnem potovanju pa pristane na ulicah Londona. Lačnega ter izmučenega ga medse tam sprejme tolpa tatičev pod vodstvom starega kriminalca Fagina, ki si nemudoma zada nalogo, da bo Oliverja izuril za sleparja. A že prvi Oliverjev poskus ropa se ponesreči, po krajšem prepiru na sodišču pa siroto pod svojo streho vzame dobrosrčni in bogati gospod Brownlow. Fagin, skupaj z neizprosnim pomočnikom Sykesom, Oliverja kmalu ponovno ugrabi, ta pa mora pod gospodarjevo prisilo Brownlowa oropati. Na srečo pravi hip intervenira Sykesova ljubimka Nancy, ki žrtvuje svoje življenje, zato da bi

Co-funded by the
European Union

Creative
Europe
MEDIA

Mednarodni projekt Poučevanje evropske zgodovine s filmom je program (Teaching European History through Cinema - TEHC) se bo v Sloveniji izvajal pod okriljem filmsko-vzgojnega Zavoda za uveljavljanje vizualne kulture Vizo in v partnerstvu še s petimi strokovnimi partnerji iz Italije (AGIS), Irske (County Museum Dundalk), Bolgarije (International Short Film Festival »In the Palace) ter Romunije (Romanian Film Promotion APFR).

Brownlowa opozorila o preteči nevarnosti. Pod pritiskom policije in lokalnih prebivalcev poskušata Fagin in Sykes pobegniti, toda neuspešno: Sykes se med skakanjem po londonskih strehah po nesreči obesi, Fagin pa, obsojen na smrt, pristane v zaporu.

TEME V FILMU

Revščina v viktorijanski Angliji: položaj delavskega razreda (zlasti izkoriščanih otrok) na ulicah Londona; življenje revežev ter družbeno depriviligiranih po sprejetju Zakona o siromašnih (*Poor Law Amendment Act*) leta 1834; vzporednice med literarnimi liki Charlesa Dickensa, zlasti Oliverjem Twistom, ter današnjimi mladoletnimi delavci v tako imenovanih *sweatshopih* (suženjskih tovarnah zlasti v vzhodnoazijskih državah).

Sirote in sirotišnice v Veliki Britaniji v osemnajstem stoletju: razmerja med Oliverjem Twistom, ostalimi sirotišniki ter njihovim gospodarjem, pa tudi med Twistom, londonskimi kradljivci in zločinskim šefom Faginom; Brownlow in Fagin kot Oliverjevi nadomestni očetovski figuri.

Kako je v filmu *Oliver Twist* prikazana sirotišnica, v kateri se v začetku pripovedi znajde glavni junak? Kakšna je **scenografija in kostumografija** v filmu širše? Kakšen je odnos med dečki sirotami in njihovim bogatim ter izkoriščevalskim šefom? Na kakšen način režiser Roman Polanski uporablja sredstva filmske simbolike, da zlo in podlost gospoda Bumbala (vodje sirotišnice), pa tudi brezobzirnih zakoncev Sowerberry, prikaže kar najbolj eksplicitno? Se Twistova situacija sploh kaj izboljša, ko od vrat sirotišnice prestopi k – prav tako zlobnemu – izdelovalcu krst?

POGOVOR O FILMU

Skrito podzemlje viktorijanskih ulic: Charles Dickens in Roman Polanski

Po romanu *Oliver Twist, or, The Parish Boy's Progress* britanskega pisatelja Charlesa Dickensa, objavljenem med leti 1837 in 1839, je bilo v zgodovini izdelanih že nešteto predelav, tako televizijskih in filmskih kot tudi gledaliških ter celo muzikalskih. Med slavnejše gotovo prištevamo istoimenski film Davida Leana iz leta 1948 in glasbeno dramo *Oliver!* (1968) angleškega režiserja Carola Reeda, ki do Dickensove knjige, ene najslavnejših in najpopularnejših del angleške viktorijanske književnosti, vsak zavzemata unikaten odnos. Lean pripoved o Oliverju Twistu upodobi s pomočjo zatemnjene, mračne palete visokokontrastnih barv, ki v gledalcu vzpostavlja občutje nelagodja in nenehnega strahu – podobno, kot se je na nevarnih in umazanih ulicah najbrž počutil Oliver. Na drugi strani pa Reed, sicer režiser kriminalnih dram in zloveščih filmov *noir*, Dickensov London odene v živahno kuliso toplih mavričnih odtenkov, vse skupaj pa pospremi z razigrano glasbeno spremljavo, ki z revščino in temačnostjo Dickensove Anglije nima prav dosti skupnega – nasilje in nevarnost sta odstranjena, namesto njiju pa vstopi radost in brezskrbna zabava.

Roman Polanski, v Parizu rojeni poljsko-francoski režiser, pa se stvari loteva drugače – na nek način mirneje in manj posredovalno. Čeprav smo Polanskega iz preteklosti vajeni po skrajno umetniških, celo ekspresionističnih stvaritvah – denimo detektivski klasiki *Kitajska četrt* (*Chinatown*, 1974) in nadnaravni, s hudičem prežeti grozljivki *Rosemarijin otrok* (*Rosemary's Baby*, 1968) – pa je značilnosti filma *Oliver Twist* prav ta, da se Polanski v njem poslužuje skrajno navadnih, **konvencionalnih filmskih prijemov**, od standardne dramske zasnove, grajene okrog zapleta, klimaktičnega vrha in pomirjujočega zaključka, do hollywoodskih tehnik kontinuitetne montaže.

Če so filmske priredbe Dickensovega *Oliverja Twista* velikokrat znane prav po svoji umetniški eksperimentaciji s slogom in naracijskim stilom, je pristop Romana Polanskega bistveno nevtralnejši in mnogo manj avtorski, posledično pa tudi izjemno zvest pisateljevi prvotni zamisli. Razen parih stranskih oseb ter kratke predzgodbe o Oliverjeveh starših, ki nam jo Dickens poda v razpletu romana, vključuje film *Oliver Twist* malodane vse pomembne elemente, ki krasijo že pisateljev izviren. Dickensovi podrobni opisi londonskih ulic in prebivalcev zločinskega podzemlja svoj izraz najdejo

tudi v filmu, denimo v precizno zasnovanih kostumih in obsežni, detajlni scenografiji (za potrebe snemanja so ustvarjalci celo zgradili več hektarjev veliko viktorijansko »mesto« na obrobju Prage, blizu filmskega studia Barrandov).

Neokrnjena pa v filmski izvedbi Polanskega ostane tudi spretna raba **jezikovne in vizualne simbolike**, po kateri je Charles Dickens tako znan. Že v Dickensovi literarni pripovedi smo seveda pričali nasprotju med dobrim in zlim, najbolj jasno manifestiranim v razmerju med bogato dobričino Brownlowom in zlim lažnivcem Faginom – ki je v filmu, še izrecneje pa v knjigi, prikazan kot satanistična, brezbožna pošast. (Ker pa je Fagin v romanu obenem označen za pripadnika židovske vere, se je že v začetku devetnajstega stoletja na pisatelja usul val kritik, ki so ga obtoževali antisemitizma. Na tem mestu pa se porodi vprašanje, kako je Fagin – v primerjavi s knjigo – prikazan v filmu, zlasti če se spomnimo dejstva, da je filmski režiser Roman Polanski, čigar starši so umrli v Hitlerjevem koncentracijskem taborišču, tudi sam žid. Vendarle se zdi, da je lik Fagina v filmu toplejši, skrbnejši in manj zlovesč kot njegov soimenjak v romanu.)

Podobno simbolična pa je v filmu tudi uporaba **svetlobe**, zlasti sence in sončnega neba, ki vsaka spadata k svojem pripovednem okolju: prva je nenehni spremljevalec grdih, hladnih, kriminala polnih londonskih ulic, drugo pa ugledamo zgolj in samo v prizorih na idiličnem angleškem podeželju, ko Oliver varen ter v naročju gospodarja Brownlowa srka čaj. Prav tako neposreden in izrecno simbolističen pa je Polanski tudi pri upodobitvi višjih, premožnejših razredov, ki svoje otroške delavce brutalno izkoriščajo. Spomnimo se zgolj na prizor, ko Oliver po kosilu prosi za dodatno merico juhe, nakar mu – debeli, zavaljeni – šef sirotišnice ogorčeno odvrne, kako si kaj takega sploh drzne vprašati (tudi v splošnem je velik delež zlobnežev v zgodbi *Oliver Twist*, pa tudi v Dickensovih ostalih romanih, prekomerno debelih).

DODATNA LITERATURA

Ann Hornaday, »Straight-Arrow *Oliver Twist*,« *The Washington Post*, 30. september 2005. Dostopno na: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/09/29/AR2005092902418.html>.

Anthony Lane, »Hunting Dickens: Roman Polanski's *Oliver Twist*,« *The New Yorker*, 3. oktober 2005. Dostopno na: <https://www.newyorker.com/magazine/2005/10/03/hunting-dickens>.

Todd McCarthy, »*Oliver Twist*,« *Variety*, 11. september 2005. Dostopno na: <http://variety.com/2005/film/awards/oliver-twist-5-1200523337/>.

A. O. Scott, »Dickensian Deprivations Delivered From the Gut,« *The New York Times*, 23. september 2005. Dostopno na: <http://www.nytimes.com/2005/09/23/movies/dickensian-deprivations-delivered-from-the-gut.html>.

Pripravil: Nace Zavrl
(Zavod Vizo)